

ÖZET

ŞARK MESELESİ ÇERÇEVESİNDE AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NİN BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ

Emre KURT

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Bülent Sarper AĞIR

2014, 189 sayfa

İlk defa 1815 Viyana Kongresi'nde kullanılan *Şark Meselesi* kavramı, uluslararası ilişkilerde Osmanlı İmparatorluğu'ndan kaynaklanan sorunları tanımlamak için kullanılmıştır. Fakat söz konusu Avrupa için Rusya probleminin de olması Şark Meselesi'nin "Osmanlı İmparatorluğu'nun toprakları üzerinde çıkarları çatışan büyük devletlerin, güç dengesini bozmadan buna karşın çıkarlarını maksimize ederek Osmanlı İmparatorluğu'nu kontrollü olarak parçalama ve İngiltere'nin, Rusya'nın Akdeniz'e ve Ortadoğu'ya inmesini engelleme sürecidir." tanımı yapılmıştır. Mesele, İngiltere'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kazanması ile çözülmüş ve bu devlet Ortadoğu'yu şekillendirmiştir.

Soğuk Savaş olarak adlandırılan dönemde ABD, Sovyetler Birliği'yle ideolojik, kültürel, askeri vb. rekabete girmiştir. Bu durum Soğuk Savaş'ta ABD'nin, SSCB'yle, "SSCB'nin Doğu Avrupa'daki nüfuzunu ortadan kaldırma, Ortadoğu'daki etkinliğini sona erdirerek bu devleti makul sınırlar içerisinde tutma sürecidir" şeklinde tanımlanan Yeni Şark Meselesi probleminin de yaşamasına neden olmuştur.

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle Yeni Şark Meselesi'ni çözen ABD, jeopolitik ödülü olan Ortadoğu'yu dönüştürmeye başlamış ve bu gayesi Büyük Ortadoğu Projesi olarak adlandırılmıştır. Fakat bölgedeki politikaları çıkmaza girmesine karşın, Obama'nın 2008'de Başkan olması ve bölgede 2010'da Arap Baharı'nın patlak vermesi ABD'ye Ortadoğu'yu şekillendirebilmek için önemli fırsatlar sunmuştur. Bu çerçevede özellikle Suriye ve Irak'ta yaşanacak değişim, ABD'nin bölgedeki fay hatlarını harekete geçirmesini kolaylaştıracak ve bölgeyi dönüştürebilmesi için önemli fırsatlar sunacaktır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Şark Meselesi, ABD, Yeni Şark Meselesi, Ortadoğu, Büyük Ortadoğu Projesi